

"Şerlerden ve fenalıklardan gelen itiraz ve tenkit Hâlık-ı Zülcelâle teveccüh etmemek için, hikmet-i Rabbâniye, şeytanın vücudunu iktiza etmiştir." deniyor. Bu ifade ile şeytan takdir edilmiş gibi olmuyor mu?

Burada bir şahıs nazara verilmiyor; Allah'ın izzet ve azametine gelecek haksız tenkit ve şikayetlere perde olacak bir tablodan bahsediliyor.

Allah'ın ilmi ezeli olduğu için, bu nizamda kendi özgür iradesi ile inkar ve küfür içine girip haksız itirazlara kapılanların olacağını ve onların itiraz ve şikayetlerde bulunacağını biliyor ve onlara öyle muamele ediyor. Burada herhangi bir cebir ve baskı söz konusu değildir.

Cebir ve baskı sadece nizamın kuruluş biçimi ve formatındadır. Bunun dışında mesuliyeti gerektiren amel ve eylemlerde insanlar ve cinler tam bir özgürlük içindedir. Öyle ise insan nizamdan değil, yaptığı eylem ve amellerden mesuldür.

Allah mülkünde dilediği gibi tasarruf edip, dilediği şekilde intizam kurar. Buna kimse haksız ve yersiz diyemez. İnsanı ve cinleri hem iradesiz yapıp hem de hesaba çekse o zaman onun sonsuz adalet ve şefkati ile bağdaşmaz, diyebilirdik.

Şeytan, şerlere kendi iradesi ile perde olmuştur. Allah'ın baskı ve cebri ile perde olmamıştır. Allah sadece perde olma nizamını cebir ile ilmi ezelisinde tahakkuk ettirmiş, ama perde olma adayları üstünde bir baskı ve cebir kurmamıştır.

Şeytanlık, format olarak takdir edilmiş, ama İblis denilen cinin şeytan olması cebir anlamında takdir edilmemiştir. İblis şeytanlık formatını kendi seçmiştir. Öyle ise Allah'ın bunda bir baskı ve cebri söz konusu değil ki, merhametsizlik olsun.